

POSTANOWIENIE

23 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

na posiedzeniu niejawnym 23 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa B.B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w G.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej B.B.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 25 lutego 2022 r., V ACa 106/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. odstępuje od obciążenia skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Katowicach na rzecz adwokata A.S. kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych), w tym należny podatek od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej skarżącej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 25 grudnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach, w sprawie z powództwa B.B. przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w G. o zapłatę, na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 19 grudnia 2019 r. odrzucił apelację w części, w jakiej dotyczyła ona zawartego w

punkcie 3 zaskarżonego wyroku rozstrzygnięcia w przedmiocie przyznania pełnomocnikowi powódki z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej (pkt 1), oddalił apelację w pozostałej części (pkt 2), nie obciążył powódki kosztami postępowania apelacyjnego (pkt 3) oraz rozstrzygnął o przyznaniu pełnomocnikowi powódki kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym (pkt 4).

2. Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wywiodła powódka, wskazując na naruszenie art. 417¹ § 3 w zw. z art. 361 § 1 w zw. z art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i art. 24 k.c., art. 386 § 1 w zw. z art. 384 w zw. z art. 299 w zw. z art. 227 i art. 226¹ oraz art. 235² § 2-3 k.p.c., art. 214 § 1 w zw. z art. 214¹ § 1 w zw. z art. 299 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., art. 386 § 1 w zw. z art. 384 w zw. z art. 278 § 1 w zw. z art. 227 oraz 235² § 2 k.p.c.

3. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na występowanie w sprawie przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Podawała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, z uwagi na to, że Sąd Apelacyjny dopuścił się naruszenia art. 417¹ § 3 w zw. z art. 361 § 1 w zw. z art. 448 w zw. z art. 23 i art. 24 k.c., art. 386 § 1 w zw. z art. 384 w zw. z art. 299 k.p.c. w zw. z art. 227 i art. 226¹ k.p.c. oraz art. 235² § 2-3 k.p.c., art. 214 § 1 w zw. z art. 214¹ § 1 w zw. z art. 299 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c., art. 386 § 1 w zw. z art. 384 w zw. z art. 278 § 1 w zw. z art. 227 oraz 235² § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony

wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06). Ze względu na odmienny cel instytucji przedsądu i jej odrębne oraz kwalifikowane przesłanki, wskazanie i uzasadnienie okoliczności decydujących o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. W prawidłowo sporządzonej skardze kasacyjnej oba powyższe elementy muszą pojawić się oddzielnie i autonomicznie. Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym.

5. Odnosząc się do powołanej przez skarżącą przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. orzecznictwo przytoczone w motywach postanowienia SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

Skarżąca nie sprostала powyższym wymaganiom.

Analizę skargi kasacyjnej powódki należy poprzedzić przypomnieniem, że przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.) oraz wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) stanowią dwa odmienne i – z uwagi na funkcje, jakie pełnią – niezależne od siebie wymagania skargi kasacyjnej. Skarżąca, formułując więc wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie, powinna przedstawić wyodrębniony, samodzielny wywód prawny odnoszący się do wskazanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Tymczasem skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała co prawda na naruszenie szeregu przepisów prawa materialnego i procesowego, powtarzając przy tym *notabene* przepisy przywołane w ramach formułowania podstaw skargi, jednak w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przedstawiła wywodu mającego na celu

wykazanie, iż podane przepisy zostały naruszone w sposób kwalifikowany. Ograniczyła się do ogólnego podania, że Sąd Okręgowy, a w ślad za nim Sąd drugiej instancji, nie dokonały wszechstronnej analizy materiału dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do wydania zaskarżonego orzeczenia w sposób wadliwy i z naruszeniem przepisów postępowania, oraz do przedstawienia własnej oceny ustalonego w sprawie stanu faktycznego. W skardze brak wskazania – w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uzasadnieniem – w jaki konkretnie sposób doszło do naruszenia podanych przez skarżącą przepisów. Odwołanie się w tym zakresie do podstaw skargi jest niewystarczające. Nie jest również rolą Sądu Najwyższego samodzielne poszukiwanie w treści skargi okoliczności świadczących o występowaniu w sprawie przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżąca również zasygnalizowała, że jej zdaniem doszło do pozbawienia jej możliwości obrony swych praw w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Podała, że usprawiedliwiła swoje niestawiennictwo na rozprawie, a okoliczność ta obligowała Sąd Okręgowy do odroczenia rozprawy, zaś Sąd Apelacyjny do podzielenia zarzutu apelacyjnego, w którym zarzucono obrazę przepisów postępowania cywilnego, statuujących przesłanki odroczenia rozprawy i nieważność postępowania. W ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentacji pozwalającej na odniesienie się do powyższych twierdzeń, wskazania w jakich konkretnie okolicznościach doszło do naruszenia wskazanych przepisów przez Sąd drugiej instancji. Ogólne odwołanie się do poglądów wyrażonych w orzecznictwie, że nieobecność strony na rozprawie z powodu choroby, potwierdzonej właściwym zaświadczeniem lekarskim, powoduje konieczność odroczenia rozprawy, jest niewystarczające.

Sformułowania zawarte w skardze kasacyjnej nie pozwalają na przyjęcie, że skarżąca skutecznie wykazała przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

7. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

8. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz w myśl art. 102 k.p.c. nie obciążył skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego.

9. Pełnomocnik z urzędu ustanowiony celem reprezentowania powódki w postępowaniu kasacyjnym złożył wniosek o przyznanie mu kosztów pomocy prawnej świadczonej w postępowaniu kasacyjnym, oświadczając, że koszty te nie zostały opłacone.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ponosi Skarb Państwa (albo jednostka samorządu terytorialnego, jeżeli przepis szczególny tak stanowi). Równocześnie po myśli ust. 2 tego artykułu na Ministra Sprawiedliwości nałożono obowiązek, by, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Adwokackiej, określił, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ponoszenia powyższych kosztów, z uwzględnieniem sposobu ustalania tych kosztów, wydatków stanowiących podstawę ich ustalania oraz maksymalnej wysokości opłat za udzieloną pomoc. W wykonaniu tego obowiązku Minister Sprawiedliwości wydawał już kilkakrotnie rozporządzenia; w XXI w. wydane zostały: rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, a następnie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (dalej: „rozporządzenie z 2015 r.”). Obecnie obowiązuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (dalej: „rozporządzenie z 2016 r.”).

Powyższe regulacje były w ostatnich latach przedmiotem kontroli konstytucyjnej, w szczególności wyrokiem z 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, OTK-A 2020/13) Trybunał Konstytucyjny uznał niezgodność § 4 ust. 1 rozporządzenia z 2015 r. - z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Następnie wyrokiem z 20 grudnia 2022 r. (SK 78/21, OTK-A 2023/30) Trybunał Konstytucyjny uznał niezgodność § 17 ust. 1 pkt 2 oraz § 17 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia z 2016 r. z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1, art. 2 i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że wskazane w nich stawki dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z wyboru.

Z tożsamą argumentacją Trybunał Konstytucyjny uznawał za niekonstytucyjne regulacje zawarte w bliźniaczym rozporządzeniu dotyczącym stawek za pomoc prawną z urzędu świadczoną przez radców prawnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22, OTK-A 2023/43). W szczególności w wyroku z 20 kwietnia 2023 r. (SK 53/22, OTK-A 2023/49) stwierdzono, że § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w zakresie, w jakim przewiduje wysokość opłaty stanowiącej koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszonej przez Skarb Państwa udzielonej przez radcę prawnego z urzędu w wysokości niższej niż stawka minimalna opłat za czynności radców prawnych określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, dotyczącym stawek minimalnych w sprawach prowadzonych z wyboru, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Uznano wówczas, że utrata mocy § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu prowadzi do zastosowania stawek ujętych w drugim ze wskazanych rozporządzeń.

Nie można pominąć, że Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 20 kwietnia 2020 r. (S 1/20, OTK-A 2020/14) zasygnalizował Ministrowi Sprawiedliwości konieczność usunięcia uchybień w § 4 ust. 2 *in principio* rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej

przez adwokata z urzędu oraz § 4 ust. 2 *in principio* rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu - polegających na bezpodstawnym zróżnicowaniu zasad podwyższania wynagrodzenia pełnomocnikom ustanowionym z urzędu w porównaniu do pełnomocników ustanowionych z wyboru. Sygnalizacja ta nie spowodowała adekwatnych działań prawodawczych.

Uwzględniając, że sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji), Sąd Najwyższy przy określaniu wysokości wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu nie jest związany przepisami rozporządzenia z 2016 r., które – w ocenie Trybunału Konstytucyjnego – dotknięte są niezgodnością z Konstytucją. Punktem odniesienia muszą się stać zatem przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Z tego względu Sąd Najwyższy przyznał koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, stosując *per analogiam* § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

(R.N.)

[ms]